

**БУЛГАН АЙМГИЙН
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

Анхдагчдын өргөн чөлөө 1-120,
Жаргалант баг, Булган сум, Булган аймаг, 63082
Утас/Факс: 7034-2580
E-mail: bulgan@audit.gov.mn

2024.08.02 № 604

танай _____ ны № _____ т

БУЛГАН АЙМГИЙН ХИШИГ-ӨНДӨР
СУМЫН СОНГУУЛИЙН ХОРООНД

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн
талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Хишиг-Өндөр сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Иргэний Хөдөлгөөний Намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа,

006021259

мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Иргэний Хөдөлгөөний Намын Хишиг-Өндөр сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Иргэний хөдөлгөөний намын мөрийн хөтөлбөр (...⁷.....хуудас)-ийг хавсаргав

Хувийг: Хишиг-Өндөр сумын Иргэний хөдөлгөөний намд

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Б.ЭРДЭНЭ

**ИРГЭНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ НАМЫН
БУЛГАН АЙМГИЙН ХИШИГ-ӨНДӨР СУМЫН НАМЫН ХОРООНЫ
СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛИЙН
“НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖИЛ”
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
“НҮҮДЛИЙН СОЁЛТ ДЭЛХИЙН УЛС”
“НҮҮДЭЛЧДИЙН ИХ УЛС МОНГОЛ”
“ҮНДЭСНИЙ СОЁЛТ НҮҮДЭЛЧИН МОНГОЛ СУМ”
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

**1) ИРГЭНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ НАМЫН
“НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖИЛ”
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН
ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ**

Иргэний хөдөлгөөний намын 2024 оны ээлжит сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль эрх зүйн үндэслэл:

- “Иргэний хөдөлгөөний” гэх улс төрийн нам нь үндэснийхээ эрх ашгийг дээдлэн, ард түмнийхээ Монгол Улсын “Үндсэн Хууль”-аар олгогдсон Улс төрийн хуульчлагдсан эрх ашгийг хамгаалан, Иргэний хөдөлгөөний намын гишүүдийнхээ Монгол Улсын “Үндсэн Хууль”-аар олгогдсон улс төрийн хуульчлагдсан эрх ашгийг төлөөлөн Монгол Улсын бүхий л хууль тогтоомжуудыг ёсчлон сахиж, хуулиар олгогдсон улс төрийн эрх, үүрэг, хариуцлагаа бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэн ажиллах болно

гэж илэрхийлснийг Иргэний хөдөлгөөний намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль эрх зүйн ерөнхий үндэслэл гэж үзнэ.

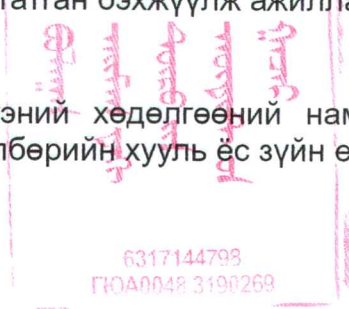
2) ИРГЭНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ НАМЫН “НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖИЛ” СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН ХУУЛЬ ЁС ЗҮЙН ЗАРЧИМ

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль ёс зүйн зарчим:

- Монгол Улсын “Үндсэн Хууль”, Монгол Улсын “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ыг дээдлэн сахиж, дагаж мөрдөн ажиллана;
- Монгол Улсын төрийн бүрэн бүтэн байдал, засаглалын залгамж чанарыг дээдлэн сахиж ёсчлон биелүүлж ажиллана;
- Улс орныхоо эрх ашиг, газар нутгийнхаа бүрэн бүтэн байдлыг дээдлэн сахиж хариуцан хамгаалж ажиллана;
- Үндэсний эрх ашиг, үндэсний эв нэгдлийг дээдлэн сахиж, батлан хамгаалж ажиллана;
- Ард түмний эрх ашиг, ард түмний эв нэгдийг дээдлэн сахиж, хайрлан хамгаалж ажиллана;
- Хүний эрх, эрх ашиг, хүн төрөлхтөний эв нэгдлийг дээдлэн сахиж нийтлэг хууль ёс, ёс зүй, ёс суртахуун, өөрийн болон бусад олон улс үндэстнүүдийн ёс, зан заншлыг хүндэтгэн эрхэмлэж ажиллана;
- Хөрш улс орон болон бусад гадаад улс орнуудын эрх ашиг, дэлхийн бүхий л улс орнуудын хамтын эв нэгдлийг дээдлэн сахиж харилцан үр ашигтай хамтран ажиллана;
- Улс орон, хүн ардынхаа өмнө хүлээсэн хуульчлагдсан эрх үүрэг хариуцлагаа дээдлэн сахиж нэр төртэйгөөр бүрэн төгс биелүүлж ажиллана;
- Дэлхийн хүн төрөлхтөний нэгдэн оршихуйн өмнө хүлээсэн үүргээ бүрнээ хүлээн зөвшөөрч хүн байгалийн хүйн холбоо байгаль экологийн тэнцвэртэй тогтвортой хөгжлийг дээдлэн сахиж бүрэн дүүрэн ханган ажиллана;
- Шинжлэх ухааны бүхий л хэм хэмжигдэхүүнээр нотлогдсон үндэсний эрх зүй нь улс хөгжихийн үндэс болохыг дээдлэн сахиж баримтлан ажиллана;
- Хууль эрх зүйн бүхий л хэм хэмжигдэхүүнээр батлагдсан хөдөлмөрлөх эрх зүй нь нийгэм хөгжихийн үндэс болохыг дээдлэн сахиж баримтлан ажиллана;

- Улс төрийн намуудын эрх ашиг, улс төрийн намуудын эв нэгдлийг дээдлэн сахиж, эрх тэгш хамтран ажиллана;
- Иргэний хөдөлгөөний намын гишүүдийнхээ эрх ашиг, эв нэгдлийг дээдлэн сахиж, бататган бэхжүүлж ажиллана

гэж илэрхийлснийг Иргэний хөдөлгөөний намын Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль ёс зүйн ерөнхий зарчим гэж үзнэ.

3) ИРГЭНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ НАМЫН “НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖИЛ” СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗАРЧИМ

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль эрх зүйн зарчим:

Иргэний хөдөлгөөний нам нь хуулиар олгогдсон улс төрийн эрх, үүрэг, хариуцлагаа хэрэгжүүлэхдээ:

- Монгол Улсын “Үндсэн Хууль”, Монгол Улсын бүхий л хууль тогтоомжуудыг хуульчлан сахиж,
- Монгол Улсын “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ыг ёсчлон сахиж,
- “Монгол Улсын улс төрийн намуудын тухай хууль”-ийг хуульчлан биелүүлж,
- Монгол Улсын “Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль” болон холбогдох бүхий л хууль тогтоомжуудыг хуульчлан мөрдөж,
- Монгол Улсын Их Хурлаар батлагдсан “Алсын Хараа–2050” “Монгол Улсын Урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-д нийцүүлэн,
- “Монгол Улсын Аудитын тухай хууль”-ийн хэрэгжилтийг ханган,
- “Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль”-ийг хуульчлан хэрэгжүүлж ажиллах болно

гэж илэрхийлснийг Иргэний хөдөлгөөний намын Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн хууль эрх зүйн ерөнхий зарчим гэж үзнэ.

**4) ИРГЭНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ НАМЫН
“НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖИЛ”
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ**

ЕРӨНХИЙ ЗОРИЛГО

**“Алсын Хараа–2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын
хэрэгжилтийг хангах**

**“ҮНДЭСНИЙ ХӨГЖЛИЙН НЭГДСЭН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 1.

ҮНДЭСНИЙ НЭГДМЭЛ ҮНЭТ ЗҮЙЛ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“ҮНДЭСНИЙ СОЁЛЫН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН” -г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

6317144798
ГЮА0048 3190269

ЗОРИЛГО 2.

ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“МОНГОЛ ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН” -г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 3.

АМЬДРАЛЫН ЧАНАР БА ДУНДАЖ ДАВХРАГА бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“АМЬДРАЛЫН ЧАНАРЫН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН” -г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 4.

ЭДИЙН ЗАСАГ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“ОЛОН ТУЛГУУРТ ЭДИЙН ЗАСГИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН” -г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 5.

ЗАСАГЛАЛ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“ТОГТВОРТОЙ ЗАСАГЛАЛЫН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 6.

НОГООН ХӨГЖИЛ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“БАЙГАЛЬ ЭКОЛОГИЙН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 7.

АМАР ТАЙВАН, АЮУЛГҮЙ НИЙГЭМ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“НИЙГМИЙН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 8.

БҮС ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“БҮСЧИЛСЭН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

ЗОРИЛГО 9.

УЛААНБААТАР БА ДАГУУЛ ХОТ бодлогын хэрэгжилтийг хангах

**“НИЙСЛЭЛ ХОТЫН ХӨГЖЛИЙН НЭГДМЭЛ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН”-г
ХУУЛЬЧЛАН БАТАЛГААЖУУЛАХ**

НЭГДСЭН ЭРХ ЗҮЙТ МОНГОЛ ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ!

**“НҮҮДЛИЙН СОЁЛТ ДЭЛХИЙН УЛС”
НҮҮДЭЛЧДИЙН ИХ УЛС МОНГОЛ
“ҮНДЭСНИЙ СОЁЛТ НҮҮДЭЛЧИН МОНГОЛ СУМ”**

ЗОРИЛГО: “Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймаг” мөрийн хөтөлбөрийн хүрээнд

1. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн нийгмийн хөгжлийн нэгдмэл эрх зүйн тогтолцоо;
2. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн бүтцийн хөгжлийн нэгдсэн эрх зүйн тогтолцоо;
3. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн удирдлагын хөгжлийн нэгдмэл эрх зүйн тогтолцоо;

АРГА ЗАМ: “Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймаг” мөрийн хөтөлбөрийн хүрээнд

1. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн “Нүүдэлчин Монгол Сум”-ын нийгмийн хөгжлийн нэгдсэн эрх зүйн зохицуулалтыг удирдан хэрэгжүүлэх;
2. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн “Нүүдэлчин Монгол Сум”-ын бүтцийн хөгжлийн нэгдсэн эрх зүйн зохицуулалтыг удирдан хэрэгжүүлэх;
3. Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймгийн “Нүүдэлчин Монгол Сум”-ын удирдлагын хөгжлийн нэгдсэн эрх зүйн зохицуулалтыг удирдан хэрэгжүүлэх;

ҮР ДҮН: “Үндэсний Соёлт Нүүдэлчин Монгол Аймаг” мөрийн хөтөлбөрийн хүрээнд

1. “Нүүдлийн Соёлт Дэлхийн Улс”-ын Нийгэм Соёлыг төлөөлөх эрх зүйт иргэн;
2. “Нүүдлийн Соёлт Дэлхийн Улс”-ын Нийгэм Улс Төрийн тэгш эрх зүйт иргэн;
3. “Нүүдлийн Соёлт Дэлхийн Улс”-ын Нийгэм Эдийн Засгийн эзэн эрх зүйт иргэн;